

Fevlado-Diversus vzw JAARVERSLAG 2004

Fevlado-Diversus vzw
11 maart 2005

INHOUDSOPGAVE

• Visie – missie – doelstellingen	3
- visie	
- missie	
- doelstellingen	
• Beleid en strategie	5
- een vernieuwd en versterkt bestuur voor Fevlado-Diversus vzw	
- oprichting Vijftact vzw	
• Personeel en middelen	9
- personeelsbeleid	
- personeel 2004	
- vorming – opleiding – training	
- financies	
- informatiekanalen	
- samenwerkingsverbanden	
- lidmaatschap	
• Overzicht vormingsactiviteiten reguliere werking	
- documentatiecentrum	15
- educatieve publicaties	18
- educatieve activiteiten	22
- begeleiding, ondersteuning en advisering	25
- happening Werelddovendag	26
• Projectwerking	
- uitbouw van een archief van de Vlaamse Dovengemeenschap	41
- onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap	46

Visie

Er bestaat nog geen éénduidige visie op doofheid. De zienswijze die echter eeuwenlang de boventoon voerde, was die van het oralisme. Ze werd geruggesteund door de medische wereld: doofheid is een handicap en de enige manier om doven afdoende maatschappelijk te integreren, is hen te kneden naar een horend model. Doven moesten dan ook in de eerste plaats leren spraakafzien en praten. Pas sinds de jaren '80 waait er een nieuwe wind door het continentale dovenlandschap. De bries heeft haar wortels in Amerika, waar een aantal taalwetenschappers en psycholinguïsten rond 1960 aan de slag gingen. Veelvuldig wetenschappelijk onderzoek leidde in die kringen al gauw tot de erkenning van de gebarentaal als volwaardige en natuurlijke taal en tot een gefundeerd alternatief voor de oralistische visie: de sociaal-culturele invalshoek. Deze laatste benadering van de problematiek onderschrijft de stelling dat doven behoren tot een culturele en taalkundige minderheidsgroep. Niet langer wordt de nadruk gelegd op wat doven niet kunnen, maar wel op de unieke taalkundige en culturele gevolgen die het ontbreken van een auditieve input in de hand werkt. Het is deze visie die de werking van de dienst typeert.

Missie Fevlado-Diversus vzw

Fevlado-Diversus is een sociaal-culturele organisatie die streeft naar een inclusieve samenleving met een volwaardig burgerschap voor doven en slechthorenden. Ze benadert hierbij doofheid vanuit sociaal-cultureel perspectief, met respect voor ieders eigenheid, ongeacht de communicatiewijze en de groep waartoe de dove en/of slechthorende persoon zich identificeert.

Ze wil dit doen door :

- educatieve, ondersteunende en sensibiliserende activiteiten te organiseren die een genuanceerde visie op doof- en slechthorendheid bevorderen, gericht naar doven en slechthorenden, als naar horenden.
- De interactie te stimuleren tussen de gemeenschap van doven en slechthorenden en de ruimere samenleving
- Het stimuleren van de netwerkvorming tussen partners in het socio-culturele werkveld

Principes/waarden die Fevlado-Diversus daarbij hanteert:

- Diversus erkent ieders eigenheid
- Diversus eert de inclusie-en empowermentgedachte
- Zelfreflectie is een principe
- Diversus vertrekt vanuit een objectieve benadering en een open geest
- Diversus is ervan overtuigd dat de communicatieproblematiek zowel bij doven en slechthorenden, als bij de maatschappij ligt

Inclusie

In het integratiestreven dat in de jaren '80-'90 hoogtij vierde stond het zich aanpassen aan de algemene norm van de samenleving centraal. Ook dove mensen hadden het recht om te participeren aan de gewone samenleving, maar dan wel door het leveren van eigen inspanningen (het communicatiesysteem Nederlands met Gebaren, het leren spraakafzien en spreken zijn hier niet vreemd aan). De samenleving zelf bleef buiten schot. Integratie was hoofdzakelijk éénrichtingsverkeer. Mede op basis van die kritiek groeide het gedachtegoed van inclusie en volwaardig burgerschap. Inclusie is een wederkerig proces. Om deel te kunnen uitmaken van de samenleving moeten én de dove persoon én de samenleving inspanningen leveren. Inclusie is nl. een relationeel concept. Het start bij het accepteren en waarderen van diversiteit in een gemeenschap.

Volwaardig burgerschap

Dove mensen moeten volwaardig deel kunnen nemen aan alle aspecten van de samenleving. Het zijn burgers met gelijke rechten en plichten. Ze hebben recht op (specifieke) ondersteuning om gelijkwaardig te kunnen participeren en om een eigen bijdrage te leveren.

Een vernieuwd en versterkt bestuur voor Fevlado-Diversus vzw

De inhoudelijke samenwerking met Fevlado vzw kreeg in 2004 een officieel karakter. Op 10 maart 2004 verklaarde de Algemene Vergadering zich akkoord met de evolutie naar een gezamenlijke Raad van Bestuur voor de drie Fevlado-organisaties, Fevlado vzw, Fevlado-Diversus vzw en Fevlado-Passage vzw. Op 23 april 2004 werd de nieuwe Raad van Bestuur en Algemene Vergadering geïnstalleerd.

De **Algemene Vergadering** telt 13 leden. De mandaten lopen van 01/05/2004 tot 30/04/2008.

Ledenlijst:

Hugo Platteau, voorzitter	Jan Magry, secretaris	Theo Soetemans
Renaat Van Hende	Filip Loncke	Vincent Ameloot (nieuw)
Maartje De Meulder (nieuw)	Helga Stevens (nieuw)	André Lathouwers (nieuw)
Frank Van de Perre (nieuw)	Johan Van Landuyt (nieuw)	Joris Van Landuyt (nieuw)
Br. Dirk Beirnaert (nieuw)		

De **Raad van Bestuur** is samengesteld uit 12 beheerders:

Hugo Platteau	Jan Magry	Renaat Van Hende
Br. Dirk Beirnaert (nieuw)	Filip Loncke	Vincent Ameloot (nieuw)
Maartje De Meulder (nieuw)	Helga Stevens (nieuw)	André Lathouwers (nieuw)
Frank Van de Perre (nieuw)	Johan Van Landuyt (nieuw)	Joris Van Landuyt (nieuw)

Fevlado vzw, Fevlado-Diversus vzw en Fevlado-Passage vzw hebben één gemeenschappelijk **Dagelijks Bestuur**, dat is samengesteld uit de 3 voorzitters, de 3 secretarissen en de directies/coördinatoren. Zij zijn verantwoordelijk voor het dagelijks beleid van de 3 organisaties:

André Lathouwers	Hugo Platteau	Frank Van de Perre
Maartje De Meulder	Jan Magry	Johan Van Landuyt
Ilse Wouters	Roos D'hoore	Anja Van Impe
Filip Verstraete		

Oprichting Vijftact vzw

Met de komst van het nieuw decreet voor sociaal-cultureel volwassenenwerk van 4 april 2003 verdween de werksoort 'diensten' definitief en stond ook Diversus voor de belangrijke opdracht zich te herprofilieren als vereniging, instelling of beweging. Intern werd een planningsteam (samengesteld uit afgevaardigden van Fevlado-Diversus vzw en Fevlado vzw) aangesteld om deze opdracht tot een goed einde te brengen. Het werd al vlug duidelijk dat de voorwaarden om als vereniging of instelling erkend te worden, niet in het bereik lagen. Ook de evolutie naar beweging was, omwille van o.a. de rechtsonzekerheid, geen voor de hand liggende keuze. Met steun van het F.O.V. en met vier andere vormingsdiensten (centrum Zit Stil, SIG, Vlaamse dienst autisme en Gezin en Handicap) werden de bedenkingen aan de overheid kenbaar gemaakt en werd er uiteindelijk een aparte regeling voor de vijf organisaties uitgedokterd. Weliswaar onder de strikte voorwaarden een federatie op te richten en om naast de verplichte 250 vormingsuren ook een aanbod van aanvullende activiteiten te realiseren. Deze uitdaging werd op 21 april 2004 bekroond met de oprichting van Vijftact vzw en met het goedkeuren door de administratie van de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken van haar beleidsplan '2005-2009'. Hiermee werd het startschot gegeven voor een vernieuwde werking van Diversus binnen de context van de nieuw opgerichte federatie, Vijftact vzw.

De **Algemene Vergadering** van Vijftact bestaat uit drie afgevaardigden van de vijf lidorganisaties:

Ronald Breyne – Centrum Zit Stil

Ria Van Den Heuvel – Centrum Zit Stil

Lief Vanbael – Gezin en Handicap vzw

Herman Van Hove – SIG vzw

Viviane Vermeiren – SIG vzw

Filip Verstraete – Fevlado-Diversus vzw

Jos Valkenburg – Vlaamse Dienst Autisme vzw

Det Dekeukeleire – Vlaamse Dienst Autisme vzw

Steven Van den Neucker – Centrum Zit Stil

Frans Carsau – Gezin en Handicap vzw

Bernard Vyncke – Gezin en Handicap vzw

Colson Marc – SIG vzw

Roos D'hoore – Fevlado-Diversus vzw

Jan Magry – Fevlado-Diversus vzw

Linda Geldhof – Vlaamse Dienst Autisme vzw

De **Raad van Bestuur** telt 10 beheerders :

Voorzitter: Frans Carsau

Ondervoorzitter: Ronald Breyne

Secretaris: Viviane Vermeiren - SIG vzw

Penningmeester: Jos Valkenburg

Beheerder: Det Dekeukeleire

Beheerder: Ria Van Den Heuvel

Beheerder: Roos D'hoore

Beheerder: Filip Verstraete

Beheerder: Herman Van Hove

Beheerder: Lief Van Bael

Vergaderdata in 2004

Werkgroep Beleidsplan (bestaat uit de 5 coördinatoren – voor Diversus is dat Roos D'hoore - en is belast met het opmaken van het beleidsplan 2005-2009):

21 januari 2004	Naam – stakeholdersanalyse
11 februari 2004	SWOT-analyse – correlatierooster
2 maart 2004	Algemene beleidslijnen – strategische (algemene) en operationele doelstellingen
31 maart 2004	Strategische (algemene) en operationele doelstellingen
21 april 2004	Bepalen indicatoren operationele doelstellingen
28 april 2004	Subwerkgroep: voorbereiding vergadering Vijftact: basisversie beleidsplan
5 mei 2004	Bespreking basisversie beleidsplan
24 mei 2004	Eindredactie

Stuurgroep (bestaat uit twee vertegenwoordigers van elke organisatie: één afgevaardigde uit de Raad van Bestuur en de directeur/coördinator – voor Diversus zijn dat Filip Verstraete en Roos D'hoore):

23 januari 2004	Stuurgroep: statuten + voorbereiding overleg kabinet
26 januari 2004	Gesprek met de heer Verbist, kabinet Minister Van Grembergen: financiële ondersteuning – flankerende maatregelen
27 januari 2004	Verspreiding vacature coördinator en administratieve kracht
11 tot 16 februari 2004	Sollicitatieprocedures coördinator en administratieve kracht
9 maart 2004	Stuurgroep: afwerking statuten – voorbereiden stichtingsvergadering – aanwerving en taakinhoud personeel – secretariaat – onkosten

21 april 2004	Stuurgroep: huishoudelijk reglement – afspraken financies
21 april 2004	Stichtingsvergadering – Algemene Vergadering – Raad van Bestuur
1 mei 2004	Coördinator Greet Firlefyn komt officieel in dienst

Raad van Bestuur (voorheen stuurgroep):

8 juni 2004	Vervanging van Willem Dewint door Ria Van Den Heuvel(Centrum ZIT STIL) - eerste ontwerp huishoudelijk reglement
24 november	Coördinatorenoverleg wordt dagelijks bestuur – voorfinanciering door de lidorganisaties – inschakelen van externe boekhouder

Algemene Vergadering (bestaat uit drie vertegenwoordigers van elke organisatie: twee afgevaardigden uit de Raad van Bestuur en de directeur/coördinator):

8 juni 2004	Goedkeuring beleidsplan 2005-2009
24 november 2004	Goedkeuring jaarplan en begroting 2005

Boekhoudersoverleg (bestaat uit de boekhouders en de coördinatoren van de lidorganisaties en de voorzitter van Vijftact – voor Diversus zijn dat Daniël Huys en Roos D’hoore):

11 mei 2004	Opmaak financieel plan als onderdeel van het beleidsplan
14 september 2004	Toewijzing (per post) van de inkomsten/uitgaven van de activiteiten in functie van de beleidsdoelstellingen van Vijftact
10 november 2004	Opmaak geconsolideerde begroting van Vijftact

Coördinatorenoverleg (voorheen Werkgroep Beleidsplan):

7 juli 2004	Overleg met FOV – evaluatie beleidsplan
14 september 2004	Vertaling van de strategische doelstellingen in concrete actieplannen (jaarplan 2005)
26 oktober 2004	Vorbereiding boekhoudersoverleg en RvB – kennismakingsactiviteit
10 november 2004	Regeling centrale trimestriële aankondiging
14 december 2004	Bepaling registratie en bewijslast

Fevlado vzw, Fevlado-Diversus vzw en Passage vzw voerden een gezamenlijk **personeelsbeleid**:

- In het kader van het ICT beleid werd een externe server met een eigen domeinnaam gehuurd (www.fevlado.be) en voldoende mailboxen, waardoor sinds eind april 2004 alle personeel van de Fevlado-organisaties een éénvormig e-mailadres gebruikt. Ook werden een aantal diensten van een eigen mailadres voorzien (verkoopdienst, Vlaamse Gebarentaal cursus, Dovennieuws enz.).
- Een abonnement op de online persdatabank 'mediargus' kwam tegemoet aan de verzuchting om de actualiteit op nauwere voet te kunnen volgen.
De persdatabank bevat alle artikels verschenen in de grote Vlaamse kranten en enkele tijdschriften (De Morgen, De Standaard, Het Nieuwsblad, Het Volk, Het Laatste Nieuws, Het Belang van Limburg, Gazet van Antwerpen, Knack) alsook in een aantal Nederlandse kranten. Via trefwoorden worden de relevante artikels opgespoord. De archivaris stuurt alle personeel wekelijks een overzicht van de gevonden artikels (de beginlinea is gratis te lezen), die op vraag volledig gedownload worden. Alles wordt bewaard in de eigen persdatabank. In de loop van 10 mei (start abonnement) – 31 december 2004 werden in totaal 311 fragmenten van artikels + referentie in de databank opgenomen. Dat is in vergelijking met vorig jaar een drastische stijging qua aantal in de geschreven media opgespoorde bijdragen rond doofheid en aanverwante onderwerpen met als resultaat een vollediger beeld op wat in die media over doofheid verscheen.
- In het najaar werd een aanvang genomen met de herziening en aanpassing van het arbeidsreglement in functie van de gewijzigde regelgeving.
- Tweemaandelijks werd een gezamenlijke personeelsvergadering voor alle personeel van Fevlado/Passage/Diversus georganiseerd.

Personeel 2004

- **In vast dienstverband**

- Ingeborg Scheiris, stafmedewerker reguliere werking (deeltijds):
ingeborg.scheiris@fevlado.be
- Filip Verhelst, vervanging zwangerschapsverlof Ingeborg Scheiris (deeltijds)
- Filip Van Tricht, projectmedewerker uitbouw archief Vlaamse Dovengemeenschap (35/40): filip.van.tricht@fevlado.be
- Liesje Raemdonck, projectmedewerker onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap (deeltijds): liesje.raemdonck@fevlado.be
- Ingeborg Scheiris, projectmedewerker onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap (deeltijds)
- Dominiek Depreitere, vervanging zwangerschapsverlof Ingeborg Scheiris (deeltijds)
- Roos D'hoore, coördinator (voltijds) : roos.dhoore@fevlado.be

- **Freelance medewerkers**

- Voor de vorming op maat, de reguliere Vlaamse Gebarentaalcursussen en de lezingen werden dove freelance docenten ingeschakeld.
- Een freelance webmaster was verantwoordelijk voor de website, een externe boekhouder en accountant waren betrokken bij het financieel beleid van de vzw.
- Een dove persoon nam in het kader van het onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap de interviews af met de orale bronnen.

- **Fevlado-personeel**

Personeel van Fevlado vzw en Fevlado-Passage vzw ondersteunden en begeleidden Diversus bij de uitvoering van haar vormingsactiviteiten en enkele logistieke taken. Hiertegenover stond een financiële return.

Vorming – Opleiding – Training

- In oktober 2004 nam de opleiding voor dove docenten een aanvang. Deze bestaat uit een achtdaagse cursus die plaatsvindt tijdens het schooljaar 2004-2005. 25 personen schreven zich in. De cursus bevat twee grote thema's : de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal en aspecten van de Vlaamse Dovencultuur.
- Ingeborg Scheiris en Roos D'hoore volgen de opleiding tolk Vlaamse Gebarentaal en hopen deze straks met vrucht te beëindigen.

Financies

- Diversus werd voor haar reguliere werking voor het laatst rechtstreeks gesubsidieerd door het Ministerie van Cultuur, in het kader van haar erkenning als vormingsdienst. Met deze middelen werd de tewerkstelling bekostigd van anderhalf personeelslid, belast met de uitvoering van de basisfuncties die het dienstendecreet voorschreef. Daarenboven voorzag ook de provincie Oost-Vlaanderen in een betoelaging. Dit gebeurde in het kader van de erkenning van het samenwerkingsverband Fevlado vzw - Fevlado-Diversus vzw als dienstverlenende organisatie.
- Het onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap werd verder gesubsidieerd door de provincie Oost-Vlaanderen, dienst Cultuur.
- De afdeling Beeldende Kunst en Musea van de administratie van de Vlaamse Gemeenschap financierde voor de tweede maal op rij de uitbouw van het archief van de Vlaamse Dovengemeenschap.

Informatiekanalen

Om zowel het doof als horend doelpubliek optimaal te informeren is een goede mediamix van diverse informatiekanalen van wezenlijk belang. In de loop van 2004 werd de vernieuwde website gelanceerd, gestart met de tweemaandelijks uitgave van het Dovennieuws en werden belangrijke aankondigingen via e-post verspreid.

- **Tijdschrift Dovennieuws**

Het dovennieuws richt zich naar de, in hoofdzaak dove, 1050 leden van Fevlado. De informatie die er in verschijnt werd dan ook op maat van doven opgemaakt. Diversus zorgt voor de inhoud van de rubriek Cultuur en Vorming.

De coördinator is lid van de redactie en woonde de redactievergaderingen bij.

- **Website**

In april 2004 werd de vernieuwde website gelanceerd. De website is toegankelijk voor een doof (via videomateriaal in Vlaamse Gebarentaal) en horend publiek. De webmaster zorgde voor een wekelijkse update van de aangeboden informatie. Hierdoor is de website geëvolueerd naar één van de betere bronnen om degelijk geïnformeerd te geraken over de sector. En dat velen er ook zo over denken, bewees het grote aantal dagelijkse unieke bezoekers: eind oktober waren er dat gemiddeld 325 per dag, bij het schrijven van dit jaarverslag 388.

De website dient in de toekomst verder uitgebreid te worden met nog meer videomateriaal in Vlaamse Gebarentaal, werkinstrumenten voor o.a. de sociale kaart, het online bestellen van publicaties en producties en het online raadplegen van de catalogus van het archief- en documentatiecentrum.

- **E-post**

Belangrijke aankondigingen kwamen op geregelde tijdstippen terecht in de mailboxen van een 260-tal gratis abonnees.

Samenwerkingsverbanden

Fevlado-Diversus vzw was betrokken bij netwerken of samenwerkingsverbanden met belangengroepen, ervaringsdeskundigen en/of wetenschappers :

- Fevlado vzw, belangenbehartiger
- Vlaams Gebarentaalcentrum vzw: de coördinator nam deel aan de Algemene Vergadering
- Het CVO-vspw: het documentatiecentrum maakt deel uit van de bibliotheek van het CVO-vspw. Hierdoor kon ook in 2004 een optimale dienstverlening en toegankelijkheid gegarandeerd worden.
- De werkgroep dovencultuur van het overlegplatform Vlaamse Doveninstituten CORA. Een stafmedewerker neemt deel aan de vergaderingen.

Lidmaatschappen

Fevlado-Diversus vzw was in 2004 lid van :

- het F.O.V., de belangenbehartiger van de sociaal-culturele sector
- de F.W.S.C.W, de Federatie van Werkgevers Sociaal Cultureel Werk
- de V.V.D.A.B., de Vlaamse Vereniging van Documentatiecentra, archieven en bibliotheken

Overzicht vormingsactiviteiten reguliere werking 2004
Gerealiseerde basisfuncties in het kader van de erkenning en subsidiëring
als vormingsdienst binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk

Uitbaten van het documentatiecentrum

Iedereen kan er terecht voor een aanzienlijke hoeveelheid informatie over dove mensen, hun taal en cultuur. Deze is beschikbaar in de vorm van een uitgebreide collectie boeken, tijdschriften, video's, eindwerken graduaat tolk Vlaamse Gebarentaal, documentatiemappen en persknipsels.

Volgende onderwerpsgebieden komen aan bod: algemeen, communicatie, criminaliteit, doofblinden, doventolken, dovencultuur, dovengeschiedenis, kinderen, jongeren, kinderboeken, hulpmiddelen, hulpverlening, poëzie, toneel, film, sociale integratie, organisaties, volwassenen, psychologie, psychiatrie en gezin.

Aangezien het documentatiecentrum deel is van een groter geheel nl. het CVO Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk – Gent is het iedere weekdag en op zaterdag toegankelijk voor het publiek. Op donderdagnamiddag is er van 12u00 tot 17u00 een stafmedewerker van Fevlado-Diversus vzw aanwezig. Zij begeleidt bezoekers bij hun zoektocht naar de juiste informatie. Door de inbedding in de bibliotheek van het CVO-vspw wordt de bezoekers een professionele dienstverlening aangeboden. De bibliotheek is geautomatiseerd met de brocade-bibliotheeksoftware. Er zijn 4 pc's ter beschikking die toegang geven tot de geautomatiseerde catalogus. De infrastructuur is uitgerust met computers die voor iedereen beschikbaar zijn. Twee videotoeestellen zijn beschikbaar voor het ter plaatse bekijken van video's uit de collectie. Ook printen en kopiëren behoren tot de mogelijkheden: alle pc's zijn aangesloten op het centrale print - en kopieertoestel in de bibliotheek. De omgeving is bijgevolg goed aangepast voor studie, lectuur en opzoekwerk.

In de loop van 2004 werd in samenwerking met de archivaris gestart met de invoering van een nieuw trefwoordensysteem, dat hetzelfde is als voor het archiefproject. Het idee hierachter is te evolueren naar één archief - en documentatiecentrum. De verschillende collecties zullen via één gemeenschappelijke catalogus online te raadplegen zijn. Als mensen informatie zoeken, kunnen ze, via de internetcatalogus en aan de hand van een gebruiksvriendelijk zoekstelsel terugvinden welke info aanwezig is in het documentatiecentrum, in de tijdschriften- en videocollectie of in de archieffondsen.

Enkele cijfergegevens over 2004

- Aantal titels : 1.221
- Aantal nieuwe titels in 2004 : 31
- Aantal gespecialiseerde tijdschriften : 30
- Openingsuren per week : 58
- Aantal uitleningen en consultaties : 300

Overzicht van de nieuwe werken die in de loop van 2004 werden verworven:

- **video's**
 - Doof nou en?
 - 'Groei', filmgedicht in gebarentaal
 - De gebarensint komt
 - Reportage bezoek Palestijnse dovenschool
 - Fevlado-nieuws augustus 2004
 - Gebarenmars juni 2004 Nederland
 - Lekker lezen. Als je goed luistert zie je wat ik zeg
- **boeken**
 - Gedichten – van Lucille De Hon
 - Babygebaren 'Praat al met je baby voor hij iets zeggen kan'.
 - Understanding Deaf Culture
 - Looking Back
 - Many ways to be deaf
 - Deaf lives: deaf people in history
 - Deaf artists in America: Colonial to Contemporary
 - Deaf identities
 - Deaf people: evolving perspectives
 - Deaf people in Hitler's Europe
 - Good practice guide

- Between a rock and a hard
 - place
 - Psychosocial aspects of deafness
 - L'Histoire des Sourds
 - Thuishoren in een wereld van gebaren
 - Gebarentaalwoordenboek 'Palestijnse gebaren'
 - Manual de limbaj gestual Romanesc
 - Bevrijd uit de ballon
 - Gent in oktober. Gebundelde lezingen van het congres 'Gebarentaal in Vlaanderen: lexicografische, onderwijs-pedagogische en socio-culturele aspecten'.
 - 30 vragen over gebarentaal in Vlaanderen en 29 antwoorden
 - De stille zee
- **cd-roms**
 - Het verhaal van Pieter Konijn en Benjamin Wollepluis in de Vlaamse Gebarentaal
- **dvd**
 - Spin en ruzie, filmgedichten in de Nederlandse Gebarentaal
- **eindwerken**
 - Early sign language acquisition, four case studies, part 1 en 2
 - Een toepassing van narratologie van het Nederlands versus de narratologie van de Vlaamse Gebarentaal op een kinderverhaal vertaald naar de Vlaamse Gebarentaal

Educatieve publicaties

In 2004 werden 4 nieuwe publicaties uitgegeven, waarvan twee in samenwerking met Academia Press Wetenschappelijke Uitgeverij. Het samenwerkingsakkoord dat in juni 2004 werd afgesloten, betekent voor hen een interessante verruiming voor het onderdeel informatief-professioneel van hun fondslijst. Voor Fevlado-Diversus vzw is de meerwaarde te zoeken in het uitgeven op grotere schaal van goed verzorgde en mooie boeken. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de verschillende promotiekanalen van de uitgeverij: mailings naar algemene en gespecialiseerde doelgroepen, opname in de algemene catalogus, een productspecifieke aanbiedingsfolder, uitbouw op de website, promotie boekbesprekingen tijdschriften, deelname beurzen enz.

- **Als je goed luistert , zie je wat ik zeg. Fragmentenbundel ‘lekker lezen’ – video**

Een samenwerkingsproject met Stichting Lezen, in het kader van de jeugdboekenweek 2004 ‘horen en zien’. Hugo Platteau en Serge Vlerick brengen 7 fragmenten in Vlaamse Gebarentaal uit de bundel lekker lezen voor 9-12 jarigen:

- Godje – van Daan Remmerts de Vries
- Waarom Waarom – van Frank Adam
- Hoe ik vergeten geraakte – van Tom Naegels
- Mijnheer Ferdinand – van Agnes Guldemont
- Samen in bed – van Gerda Dendooven
- Wortels – van Klaas Verplancke
- Ik en niks – van Kitty Crowther

- **Fevlado-nieuws augustus 2004 - video**

Dove gebarentaalgebruikers worden in hun eigen moedertaal (Vlaamse Gebarentaal) geïnformeerd over een aantal actuele thema's : touring wegehulp, Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheid, ondertiteling bij VTM, wijzigingen in de bijstandskorf van het Vlaams Fonds, de organisatie van de opleiding voor dove docenten, rookmelders voor doven, tolken in het onderwijs, card stop en WereldDovenDag.

- **30 vragen over Gebarentaal in Vlaanderen en 29 antwoorden – boek**

Auteurs : Mieke Van Herreweghe & Myriam Vermeerbergen

Deze volledig herziene uitgave van de gelijknamige eerste druk uit 1996 brengt de meest recente wijzigingen van het Vlaamse gebarentaallandschap in kaart. Het herwerkte boekje stoelt op recent wetenschappelijk onderzoek en nieuwe evoluties. Dertig vragen, gaande van ‘Kan je in gebarentaal over alles praten?’ over ‘Kan je een gebarentaal opschrijven?’ tot ‘Hoe verwerven kinderen een gebarentaal?’ bieden je inzicht in de taal van zo ‘n 5000 dove Vlamingen.

- **Gent in oktober : gebundelde lezingen van het congres ‘Gebarentaal in Vlaanderen: lexicografische, onderwijs-pedagogische en socio-culturele aspecten’ - verslagboek**

Redactie : Mieke Van Herreweghe & Myriam Vermeerbergen

Naar aanleiding van een grootschalig onderzoek naar de dovengemeenschap in Vlaanderen, dat gedurende twee jaar liep aan de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de Katholieke Universiteit Leuven, vond op 12 en 13 oktober 2001 een congres plaats. De resultaten van dit interuniversitaire project werden er getoetst aan die van buitenlandse onderzoeken.

Volgende onderdelen komen aan bod:

- De evolutie van gebarentaal in Vlaanderen
- Demografisch onderzoek naar doven en slechthorenden in Vlaanderen
- De demografie van Doofheid, een vergelijking tussen België en Noord-Amerika
- Lexicografisch onderzoek naar de Vlaamse Gebarentaal
- Een nieuw project omtrent sociolinguïstische variatie in Auslan (Australian Sign Language)
- De betekenis en de plaats van gebarencommunicatie in het buitengewoon onderwijs type 7
- Het onderwijs aan dove studenten : interacties tussen taal, leren en cognitieve ontwikkeling
- Gebarentalen in Europa

Overzicht van de overige publicaties :

- **boeken**

- Invulling van hiaten in het lexicon van de Vlaamse Gebarentaal – Aardrijkskunde en Geschiedenis – 2003
- Resultaten wetenschappelijk onderzoeksproject ‘Dovengemeenschap in Vlaanderen’ – 2003
 - Luik 1 De Gemeenschap van doven en slechthorenden in Vlaanderen
 - Luik 2 Op (onder)zoek naar de Vlaamse gebarenschat
 - Luik 3 Leren met gebaren
- Invulling van hiaten in het lexicon van de Vlaamse Gebarentaal (wiskunde) – 2002
- Hoe zoenen doven? – 2002
- Sociale kaart – 2002
- Verslagboek colloquium ‘het onderwijstolken in de 21ste eeuw ‘ – 2001
- Cursus ‘Sign Writing in de Vlaamse Gebarentaal’ – 2001
- Deaf Language Culture – 2000
- Informatiebrochure ‘De toegankelijkheidsproblematiek bij doven en slechthorenden’ – 2000
- Reflecties over dovencultuur – 1999
- Verslagboek studienamiddag ‘Tolken in onderwijs: vaardigheden en knelpunten’ 11 maart 2000
- Grammaticale aspecten van de Vlaams-Belgische Gebarentaal – 1998
- Eindrapport over het onderzoek naar de status van de Vlaams-Belgische Gebarentaal – 1998
- Verslagboek van het colloquium ‘De doventolksituatie in Vlaanderen anno 1998’
- Verslagboek studiedag ‘De onderwijsmogelijkheden voor dove en slechthorende kinderen’ - 1997
- Verslagboek van de studiedag ‘Cochleaire Implantatie 23/11/1996’

- **video's**

- Het geheimzinnige kamertje – griezelverhaal in Gebarentaal – 2001
- Deaf Poem Society – gebarentaalpoëzie – 2001
- Handvaardig in Vlaams-Belgische Gebarentaal. Klachtenvrij Gebaren en Vingerspellen – 2000
- Tolken in Onderwijs : getuigenissen van dove studenten – 2000
- Grammaticale aspecten van de Vlaams-Belgische Gebarentaal – 1999
- Een impressie van het Internationaal Dovencultuurfestival, Aalter, 9-10 april 1999
- De doventolksituatie in Vlaanderen anno 1998 : getuigenissen van tolkgebruikers
- De doventolksituatie in Vlaanderen anno 1998 : getuigenissen van tolken
- Het tolkbewustzijn – 1998
- Cochleaire Implantatie: getuigenissen – 1996
- Cochleaire Implantatie: aanbevelingen van Helios – 1996
- Thuishoren in een wereld van gebaren – 1998

- **cd-roms**

- Brugse Gebarentaal – 2002
- Deaf Poem Society, 1 liefde – 2001

- **diversen**

- affiche 'Vlaams vingeralfabet'

Educatieve activiteiten

In het kader van de educatieve activiteiten steeg de vraag naar vorming op maat. Diverse organisaties waren vragende partij naar een vormingsactiviteit. Vooral de interesse in het aanbieden van een cursus Vlaamse Gebarentaal bleek groot. Daarnaast stelden we ook binnen de Dovengemeenschap een groeiende interesse in de eigen thematiek vast.

Door een gebrek aan dove docenten konden niet alle vormingsaanvragen effectief georganiseerd worden. Vooral in de regio's Vlaams-Brabant, Antwerpen en Limburg blijft er een nijpend tekort aan docenten.

Om de educatieve activiteiten op een kwaliteitsvolle manier in te vullen, werd gestart met de eerste fase van het project dovencultuur. De beschikbare informatie over heel wat thema's werd geregistreerd in een speciaal daartoe aangelegde databank. Deze schat van informatie zal tijdens de 2^e fase aangewend worden om didactisch materiaal uit te werken voor de docenten die instaan voor de lezingen en de vorming op maat.

- Reguliere cursussen Vlaamse Gebarentaal : open aanbod, toegankelijk voor het grote publiek
 1. Cursussen Vlaamse Gebarentaal schooljaar 2003 – 2004 : 22 cursussen
17 cursussen 1^e jaar:
Aalst(1) – Antwerpen(3) – Brugge(1) – Gent-Coupure(2) – Destelbergen(1) – Gent-Ledeberg(1) – Hasselt(1) – Kortrijk(2) – Leuven(1) – Sint-Agatha-Berchem(1) – Sint-Niklaas(1) – Turnhout(1) en Hamont-Achel(1)
5 cursussen 2^e jaar:
Antwerpen(1) – Gent-Ledeberg(1) – Kortrijk(1) – Sint-Agatha-Berchem(1) – Brugge(1)
 2. Cursussen Vlaamse Gebarentaal schooljaar 2004 – 2005: 17 cursussen
12 cursussen 1^e jaar:
Aalst(1) – Antwerpen(2) – Brugge(2) – Gent-Coupure(2) – Hasselt(1) – Kortrijk(1) – Leuven(2) – Gent(2) – Turnhout(1)
5 cursussen 2^e jaar:
Antwerpen(1) – Gent-Ledeberg(1) – Sint-Niklaas(1) – Leuven(1) – Hamont-Achel(1)

- Vorming op maat

Op vraag van andere organisaties worden modules op maat uitgewerkt : een eenmalige voordracht (hoe omgaan met – dovencultuur – Vlaamse Gebarentaal), een korte vormingssessie (bv. initiatie Vlaamse Gebarentaal aangepast aan het gebruikte taalregister op de werkvloer) of de organisatie van een reguliere cursus VGT.

Organisatie	Inhoud
Taal- en Instructiecentrum van het Houtland vzw, Torhout	1 ^e en 2 ^e jaar cursus VGT
BSBO De Regenboog, Retie	1 ^e jaar cursus VGT
Beschermde Werkplaats De Waak, Kuurne	Hoe omgaan met - 1 ^e jaar cursus VGT
Vlaamse Gemeenschap, dienst emancipatie en vorming, Brussel	2 cursussen VGT 1 ^e jaar
Gemeente Balen	1 ^e jaar cursus VGT : 10 lessen
Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen	1 ^e jaar cursus VGT : 10 lessen + aangepast lexicon
Cultureel Centrum De Schelde, Zandhoven	1 ^e jaar cursus VGT : 10 lessen
Beschermde Werkplaats Ryhove, Gent	Hoe omgaan met – aangepast lexicon

- Lezingen

Heel wat scholen (lager, middelbaar en hoger) waren vragende partij naar een voordracht over de thema's : Vlaamse Gebarentaal, hoe omgaan met dove/slechthorende personen, Dovencultuur en leefwereld. Hun vragen kaderden vaak binnen projecten rond communicatie, bijzondere doelgroepen of horen en zien van de Stichting Lezen.

Organisatie	Doelgroep	Thema
Technisch Inst. H. Harten, Ninove	6 ^e jaar T.S.O.	Leefwereld - getuigenis
Gemeentelijk Atheneum, Anderlecht	6 ^e jaar A.S.O.	Leefwereld – omgaan met
Mariagaard, Wetteren	3 ^e jaar T.S.O.	Getuigenis – VGT
Bs De Loodts, Gent	Studenten	Getuigenis
Middenschool, Geraardsbergen	2 ^e jaar sec.ond.	Initiatie VGT – getuigenis
Hoge School West-Vl. Oostende	2 ^e jaar bachelor verpleegkunde	Hoe omgaan met – voorzieningen
Openbare Bibliotheek Menen	1 ^e jaars	Getuigenis

Openbare Bibliotheek Tweebronnen, Leuven	Lager Onderwijs	Getuigenis
Gemeentelijke Basisschool, Laarne	Vijfde leerjaar	Getuigenis
Gemeentelijke Basisschool, Kalken	Vijfde leerjaar	Getuigenis
Instituut van Gent, Gent	4 ^e A.S.O.	Getuigenis
Koninklijk Atheneum, Tielt	1 ^{ste} graad A.S.O.	Getuigenis
Sint-Michielscollege, Brasschaat	4 ^e ,5 ^e en 6 ^e leerjaar	Getuigenis
Vrije Basisschool, Kluizen	Leerlingen l.o.	Getuigenis
Liberale Mutualiteit West-Vlaanderen	Vrijwilligers	Leefwereld – communicatietips
Parkschool te Boelaer	5 ^e leerjaar	Getuigenis
Vlaamse Gemeenschap Dienst Emancipatiezaken, Brussel	Ambtenaren	Initiatie VGT
Gehandicapten en Solidariteit, Brussel	Museum en cultureel medewerkers stad Brussel	Hoe omgaan met
Instituut Sint-Maria, Antwerpen	3 ^e graad opvoeder A2	Introductie Leefwereld
Sint-Lodewijkscollege, Lokeren	6 ^e jaar A.S.O.	Getuigenis
Cultuurraad, Balen	Inwoners	Initiatie VGT
Bekina vzw, Moen	Hoogbegaafde kinderen	Initiatie VGT
Waeslandse Beschermd Werkplaats, Temse	Dove en horende werknemers	Tolkbewustzijn
Technicum Noord-Antwerpen, Antwerpen	Studenten	Getuigenis
Middenschool, Malle	Studenten	Getuigenis

Begeleiding, ondersteuning en advisering

Tal van organisaties deden ook in 2004 een beroep op Fevlado-Diversus vzw bij projecten die werden opgezet rond doofheid. Aan de hand van verkennende overlegmomenten mondde hun vraag naar ondersteuning uit in een vorming op maat, een lezing, een doorverwijzing of een verdere samenwerking :

Dienstcentrum Romanza, Wilrijk	Kinderdagverblijf Merlijntje, Brecht
Ministerie van de Vl. Gemeenschap, Brussel	't Karreke vzw, Brussel
Nowedo vzw, Brugge	Beschutte Werkplaats De Waak, Kuurne
CVO-vspw, Sint-Amandsberg	Cadans – Begeleid Wonen, Brugge
Lannoo Uitgeverij, Tielt	CM Zuid-West Vlaanderen, Kortrijk
Gemeentelijke Adviesraad PmH, Balen	Hellen Kellerclub vzw, Zedelgem
K.L.J. vzw, Oud-Heverlee	BSBO De Regenboog, Retie
Vizit vzw, Gent	Fevlado-Passage vzw, Gent
Sint-Bavohumaniora, Gent	Koninklijk Technisch Atheneum, Brasschaat
Hoger Instituut voor Verpleegkunde, Turnhout	U.G. Vakgroep Orthopedagogiek, Gent
Fevlado vzw, Gent	AVI-V vzw, Gent
LBV West-Vlaanderen, Kortrijk	De Egmontsvrienden vzw, Schellebelle
Koninklijk Atheneum, Tielt	Gemeentelijk Atheneum, Anderlecht
Instituut van Gent, Gent	Krekenland vzw, Assenede
Hogeschool West-Vlaanderen, Oostende	Gehandicapten en Solidariteit, Brussel
Parkschool Ter Boelaer, Borgerhout	Sint-Michielscollege, Brasschaat
Middenschool Geraardsbergen	Secundair Kunstinstituut, Gent
Koca vzw, Antwerpen	Sint-Lodewijckcollege, Lokeren
Bekina vzw, Kortrijk	Instituut Sint-Maria, Antwerpen
Technicum Noord Antwerpen	Het Dakhuus, Brasschaat

Ook aan deze versie gingen intensieve vergaderingen vooraf, zowel op lokaal – samenwerking Fevlado en Fevlado-Diversus vzw – als internationaal vlak, cf. de werkgroep WDD Vlaanderen-Nederland. Op regelmatige basis werden de koppen bij elkaar gestoken, à rato om de twee maanden met Nederland en wat betreft de interne vergaderingen, van maandelijks tot uiteindelijk bijna dagelijks.

Verbroedering

Het moet gezegd, de verbroedering tussen Vlaanderen en Nederland verliep zelden zo hartelijk als op 25 september en zelden liep een Werelddovendag ook zo gesmeerd. De samenwerking met het Nederlandse Dovenschap was een organisatorische voltreffer.

Toespraken

Elke zichzelf respecterende Werelddovendag wordt ingeleid door een handvol vooraanstaande figuren, al dan niet in het bezit van een ministeriële portefeuille. Wie traden aan? In volgorde van verschijnen : André Lathouwers (voorzitter Fevlado), Benny Elferink (voorzitter Dovenschap), Inge Vervotte (Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin), Els Van Effelterre (afgevaardigde Kabinet Cultuur), Winand De Smet (afgevaardigde provincie Antwerpen) en Feliciano Sola Limia (ondervoorzitter World Federation of the Deaf).

Onze voorzitter **André Lathouwers** hamerde in zijn inleiding op de meer dan geslaagde samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland. **Benny Elferink**, het boegbeeld van Dovenschap, onderstreepte dit nog eens in zijn toespraak, die al een tipje van sluier oplichtte over wat later die dag in de workshops aan bod zou komen. Beide landen mogen dan al door verschillende politieke partijen bestuurd worden, ze kampen met dezelfde problemen en stuiten op vergelijkbare hindernissen. Net zoals Vlaanderen worstelt ook Nederland bijvoorbeeld met het beperkte percentage ondertiteling op televisie. Dovenschap is echter van plan om de tanden te laten zien en is behoorlijk ambitieus : streefdoel is 100% van wat uitgezonden wordt te voorzien van ondertiteling tegen 2010. Een tweede knelpunt in het noorden is de tolkvoorziening die al geruime tijd mank loopt. De discussie bereikte onlangs haar kookpunt, waarop de regering besloot om vanaf 1 januari 2005 alle bemiddelingsbureaus

te fuseren tot één centrale tolkdienst, naar Vlaams model nota bene. Als laatste onderwerp sneed Elferink de erkenning van gebarentaal aan, ook in Vlaanderen een heet hangijzer..

De voorzitter van Dovenschap besloot zijn openingsrede ten slotte met een figuurlijke knieval voor Vlaanderen, want wij gaven onlangs alle landen van Europa het nakijken door EUD-directrice Helga Stevens in het Vlaamse Parlement te stemmen. Nederland verliest echter niet graag van de Belgen; we mogen bijgevolg rekenen op een inhaalbeweging, aldus Elferink.

Van welzijn in Nederland naar Welzijn in Vlaanderen met **Inge Vervotte**, minister van Welzijn, Gezin en Volksgezondheid – en op WDD per abuis ook heel even van Cultuur. Aangezien tolken, ondertiteling en andere toegankelijkheidsmateries onder de noemer Welzijn vallen en er nog heel wat schort aan deze voorzieningen, waren we razend benieuwd naar de visie van iemand die deze bevoegdheid enkele maanden geleden kreeg toegewezen. Ministeriële speeches horen per definitie positief uit te pakken voor de vragende partij(en), maar minister Vervotte beloofde wel erg veel. Wij gaan ervan uit dat het geen vleierij betrof en dat ze vast van plan is haar tanden te zetten in een aantal Dove Dossiers. Zo staat ze achter de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal en zal de minister “deze zaak aankaarten en zo snel mogelijk mee trachten waar te maken”. Noot : deze zin werd aangevuld met : “een Vlaamse *geüniformiseerde* Gebarentaal is belangrijk”, refererend naar de dialecten en het gebrek aan een standaardgebarentaal – een argument waarmee ook de Hollandse regering lange tijd schermde om de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal uit de weg te gaan. Ook erkende ze het belang van tolken gebarentaal, die “deuren openen naar een actieve deelname en integratie”, maar die nog steeds kampen met een onaantrekkelijk statuut en een al even mager loon. “Ik zal op mijn beurt deze problematiek ter harte nemen en een plan opstellen om een betere opleiding en een aangepaste vergoeding in de volgende jaren mogelijk te maken.” Daarnaast wil de minister maatregelen nemen voor betere tolkondersteuning : “Daarvoor moeten meer uren voorzien worden. Dat probleem stelt zich zeker in het onderwijs. Ik zal daarover mijn collega, bevoegd voor Onderwijs, consulteren om hiervoor zo snel mogelijk samen tot werkbare oplossingen te komen. In dit kader wil ik met hem bekijken hoe we het onderwijs beter toegankelijk kunnen maken voor dove en slechthorende leerlingen.” Voorts benadrukte Vervotte dat organisaties en verenigingen voor doven en slechthorenden een erg belangrijke rol spelen in het doorbreken van foutieve beeldvorming en het afwenden van vooroordelen.

Hoe meer informatie horende mensen aangereikt krijgen, hoe beter het de dovensamenleving zal vergaan, want vaak ontstaan onbegrip en misverstanden door een gebrek aan informatie. Het is aan de dovensamenleving om zelf naar buiten te treden met sensibilisatie-initiatieven en de horende samenleving wakker te schudden. Of, zoals de minister van Walstak : ‘Een miljoen Vlamingen kamt met gehoorproblemen, hier kan niemand aan voorbijgaan’.

Een kleine, maar daarom niet onbelangrijke subgroep vormen de gebarentaalgebruikers die zich afzetten tegen het etiket ‘gehandicapt’ en zich profileren als culturele en taalkundige minderheid. Daarom stond Fevlando-Diversus er ook op een forum te bieden aan pleitbezorgers van die culturele gedachte. Dit kwam later op de dag ruimschoots aan bod maar voor elke minister van Welzijn is er een minister van Cultuur, vandaar dat we onder de openingstoespraken er ook eentje uit dat kamp hadden gestoken. Bert Anciaux had andere verplichtingen, maar hij zond mevrouw **Els van Effelterre**, een afgevaardigde van zijn kabinet en dus iemand met een culturele missie. Haar toespraak bleek niet toegespitst op doven en slechthorenden, maar verdedigde het Vlaamse verenigingsleven in zijn geheel – dat de dovensamenleving talloze (ongesubsidieerde) bonden rijk is, was natuurlijk aardig meegenomen. Cultuurparticipatie, diversiteit en toegankelijkheid vormden de drie kernbegrippen van het betoog; ze staan voor ideeën die al eens willen opduiken in een debat tussen gebarentaalgebruikers. In een kort gesprek voor en na de lezing liet Els Van Effelterre zich ontvallen dat het de eerste keer was dat zij geconfronteerd werd met zoiets als ‘een dovensamenleving’ of ‘een dovensamenleving’ en dat ze zich niet wou laten verleiden tot uitspraken over een onderwerp waar ze weinig voeling mee heeft. Idem verging het dhr. **Winand De Smet** van het provinciebestuur Antwerpen, die in zijn lezing de infrastructuur van de provincie bezong. En met recht, want het provinciaal vormingscentrum leende zich uitstekend voor de tiende verjaardag van WDD.

Als beleids mensen al nauwelijks vertrouwd zijn met de problematiek, hoeft het niet te verwonderen dat het jan-met-de-pet geen ene donder kan schelen of dove leerlingen het maar met een handvol tolkuren moeten roeien. Ongekend is onbemind. Dit illustreert perfect waar minister Vervotte het over had in haar betoog : sensibilisatie is meer dan noodzakelijk. Het heeft geen zin om met een eisenpakket onder de arm bij het parlement te gaan aankloppen, wanneer je een zwakke achterban hebt.

Zorg dat mensen je zaak genegen zijn, informeer wie je kan om zoveel mogelijk sympathisanten op de been te krijgen, verkoop je doofheid en lobby je een weg door de weerstand. Sensibiliseer je met andere woorden een ongeluk. In dit kader zijn we ook erg benieuwd naar wat de jonge pitbulls van **DAF** (Doof Actie Front) zullen bereiken met hun de petitie voor de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal.

De openingsceremonie eindigde met Zuiders vuur : tot ons sprak **Feliciano Sola Limia**, ondervoorzitter van de Word Federation of the Deaf (WFD) en zwaar onder de indruk van het unieke samenwerkingsverband tussen Vlaanderen en Nederland.

WFD, dat 80 miljoen mensen vertegenwoordigt, is momenteel nauw betrokken bij gesprekken binnen de VN om tot een conventie te komen m.b.t. de rechten van mensen met een handicap. Concreet wil WFD bereiken dat gebarentaal binnen dat pakket aan regels in die internationale overeenkomst een belangrijke plaats inneemt. Sola Limia moedigde de Vlaamse en Nederlandse dovenorganisaties aan om ook hun regering zover te krijgen dat ze de conventie steunt. En als afsluiter ook vanuit de Wereldfederatie nog eens een staande ovatie voor Helga Stevens en haar stunt in het Vlaamse Parlement.

Na de stoet van sprekers baande iedereen zich een weg naar de verschillende workshops die plaatsvonden in aparte lokalen

Workshop Sense

Dit evenement voor doven en horenden herschept sinds zijn ontstaan in 2003 elke vloer tot een swingende dansmozaïek. Sense en de organisator Skyway kunnen ondertussen op veel bijval rekenen in de Nederlandse dovensamenleving en na 25 september moeten ook zowat alle WDD-bezoekers gewonnen zijn voor dit initiatief. Sense bewijst dat muziek en doofheid niet noodzakelijk tegenstrijdige begrippen zijn en het toont aan dat klanken vertaald kunnen worden naar kleur, geur, beeld, gebaar en gevoel. Liep je nietsvermoedend deze workshop binnen, dan werd je meteen meegezogen in de cocktail van vibraties en kleurvlakken. Wie dacht dat mensen met een db-verlies niet op de dansvloer thuis hoorden, kreeg het nakijken, want zelden gingen doven zo ritmisch uit hun dak als tijdens deze demonstratie.

Workshop Ouders

Deze workshop had evengoed als titel 'CI' kunnen meekrijgen, want er ontspoon zich een uitgebreide discussie over kinderen met een cochleaire implant. Of de dovensgemeenschap het nu prettig vindt of niet, er komt een nieuwe generatie doven aangestormd en daar zal hoe dan ook rekening mee gehouden moeten worden. Kinderen met een CI zijn dove kinderen, maar ze groeien anders op. Vaak integreren ze meteen, houden ze geen halt meer bij een dovenschool en hebben ze minder of geen affiniteit met gebarentaal. Dat Dove ouders dit ervaren als een aanslag op hun cultuur, is geen geheim. Ze vrezen voor de teloorgang van hun gemeenschap en voor kinderen die opgroeien zonder duidelijke identiteit. Daarnaast is er de medische wereld, die het gebruik van implantaten zoveel mogelijk wil stimuleren en zijn er de horende ouders die hun kind alle kansen binnen de maatschappij willen bieden. Je kan in deze discussie onmogelijk stellen dat kamp A zegeviert boven B, want beide hebben uitstekende argumenten. Het zou ons te ver voeren om ze allemaal op te sommen. Iemand opperde echter dat het jammer was dat de dovensgemeenschap geen enkele opening creëerde, maar zich heel defensief en radicaal bleef opstellen. Uit angst? Weerzin? Bezorgdheid? Trots? Zelfbewustzijn? Wat de redenen ook zijn, vroeg of laat zullen voor- en tegenstanders in discussie moeten treden, omdat het niet meer anders kan. Want die nieuwe generatie komt eraan.

Workshop Verenigingsleven

Zowel de Vlaamse als Nederlandse dovenclubs kampen met een terugval aan leden. De verenigingen, die naast een sociale functie ook een educatieve verantwoordelijkheid hadden (uitwisselen van informatie), zien hun ledenaantal zienderogen wegglijden. De mogelijkheden die de informatietechnologie – sms, e-mail, chat - biedt om op afstand contacten te onderhouden, is hier niet vreemd aan. Steeds meer dove kinderen integreren en hebben horende vrienden, waardoor de nood aan exclusief doof contact minder nijpend is. Ze zijn assertiever en zelfbewuster en hebben bijgevolg veel minder behoefte aan ondersteuning vanuit een dovenclub. Ook vinden dove mensen vandaag makkelijker zelf hun weg naar informatie over een bepaald onderwerp (via televisie, internet, tolken).

Dat het niet meer stormloopt in de clubs is echter geen typisch Benelux-probleem. Ook in Scandinavië, een gebied dat bestaat uit landen die traditioneel een erg sterke Dove basis hebben, trekken mensen alsmaar minder richting vereniging. In het noorden van Europa zijn bepaalde clubs al zover om computers in het lokaal te plaatsen, zodat dove gebarentaalgebruikers ter plekke kunnen e-mailen en chatten. Een pleister op de wonde, maar niet voldoende om de leegloop tegen te gaan. Mensen gaan zich, ook in Vlaanderen en Nederland, steeds meer verenigen rond een bepaalde activiteit, b.v. een mountainbike-tocht, stadswandeling of computerles. Hoe kunnen clubs een verdere leegloop vermijden? Minder activiteiten organiseren zodat het verlangen om er naartoe te gaan geprikkeld wordt? Doelen bijstellen?

Workshop Tewerkstelling

Beide sprekers gaven een uitvoerige uiteenzetting over de tewerkstellingswetgeving in Vlaanderen (antidiscriminatiewet, decreet, evenredige arbeidsparticipatie, Pact van Vilvoorde...) en Nederland (Equal-project, Wet Rea, arbeidsbureau Fama,...). Een van de interessante discussiepunten was de kloof die er zit tussen de opleiding in de dovenscholen en de tewerkstellingsmogelijkheden nadien. De sterk evoluerende economie en bijgevolg de snel wijzigende arbeidseisen zijn niet bij te benen. Vooral langs Nederlandse zijde kwam er kritiek op het gebrek aan luisterbereidheid van de dovenscholen.

Ook staan heel wat werkgevers nog steeds huiverachtig t.o.v. dove sollicitanten, ondanks de financiële compensatie van de overheid voor het rendementsverlies. Heel belangrijk is dat dove mensen een degelijke opleiding kunnen genieten. In Nederland komen er, in vergelijking met tien jaar geleden, heel wat meer goed opgeleide doven aan de bak. Dit op zich is een positieve evolutie (cf. opleiding op universitair niveau voor leraar gebarentaal aan de hogeschool, tolkondersteuning tijdens andere studies).

Workshop Senioren

Knelpunten bij de Vlaamse senioren situeren zich vooral op vlak van informatiedoorstroming (of een tekort aan) en toegankelijkheid. Dove senioren vinden hun weg minder makkelijk naar nieuwe communicatietechnologieën zoals internet en e-mail en zijn bovendien onvoldoende doofbewust. Zo durven zij, wanneer ze in het ziekenhuis belanden, vaak geen beroep te doen op een tolk en zijn er ook te weinig tolken (-uren) beschikbaar voor zij die dat wel doen.

In Nederland is er een verzorgingstehuis met aanleunwoningen voor dove ouderen in Ede, maar heel wat senioren zijn niet bereid om hun woonplaats te verlaten. De Nederlandse Werkgroep Senioren evalueert de mogelijkheden op andere plaatsen, zoals b.v. dagcentra, bejaardentehuizen waar het personeel verplicht is gebarentaalcursussen te volgen... Anders Ouder Worden (AOW) is een jaarlijkse bijeenkomst van dove senioren waarbij er vooral aan informatie-uitwisseling wordt gedaan. Dit blijkt echt noodzakelijk omdat veel ouderen verstoken blijven van info (cf. situatie in Vlaanderen). Nederland ziet het nog ruimer en wil in de toekomst een landelijke organisatie voor senioren oprichten.

Workshop Tolken

Vlaanderen heeft één tolkdienst die bemiddelt tussen de cliënt en de tolk : CAB (Communicatie Assistentie Bureau). Zowel het ministerie van Welzijn als het ministerie van onderwijs kennen tolkuren toe. Uitzonderingsmaatregelen daargelaten, hebben Vlaamse dove volwassenen recht op 18u/jaar voor leefsituaties en op 10% van de arbeidsuren. De pot onderwijsuren is erg beperkt en er gaan zware berekeningsfases aan vooraf om iedereen een deel van de koek te gunnen.

De Nederlandse doven hebben sinds vorig jaar recht op 30u/jaar voor leefsituaties en op 15% van de arbeidstijd. Bovendien kan een dove persoon in eender welke onderwijssituatie een tolk aanvragen. Die uren worden vergoed door de 'wet Rea', maar de overheid wil in de toekomst de gemeentes verantwoordelijk stellen voor het uitkeren van deze voorziening. Dit is een gevaarlijke situatie omdat sommige doven dan uit de boot dreigen te vallen als ze de pech hebben om in de 'verkeerde' gemeente wonen. Wat de bemiddelingsdiensten betreft, volgde Nederland vroeger het principe van de vrije markt, m.a.w. : iedereen kon naar believen een tolkdienst uit de grond stampen.

De overheid was de herhaaldelijke financiële problemen van die zestal diensten echter zat en heeft besloten dat er vanaf 1 januari 2005 slechts één bemiddelingsbureau de lakens mag uitdelen. Dovenschap zal lobbyen voor 24u/24u-bereikbaarheid. In Nederland worden tolken min of meer verplicht om zich blijvend bij te scholen. Zo zullen alle tolken in de toekomst ingeschreven moeten zijn in het Register Gebarentaal Tolken, want anders worden ze niet erkend en uitbetaald. Per jaar dienen ze via bijscholing een vijftal ‘studiepunten’ te halen, zoniet worden ze uitgeschreven.

Workshop Sport

De Vlaamse Dovensport wordt gediscrimineerd, aldus de Vlaamse DovenSportBond. Zo krijgen de sporters van de Olympische Spelen en de Paralympics dezelfde financiële steun, maar aan de Deaflympics wordt voorbijgegaan, terwijl die ook erkend zijn door het Internationaal Olympisch Comité. Een ander probleem is de stroeve samenwerking met de Vlaamse Liga Gehandicaptenzorg, waarbij de VDSB is aangesloten (cf. taal- en cultuurverschil). De Nederlandse sportbond (KNDSB) kent gelijkaardige problemen, want ook daar verloopt de communicatie met horende organisaties slecht. Bovendien kampt de sportbond met een terugval aan leden. Onlangs werd er een autonome stichting opgericht (NDC/NDSF – Nederlands Deaflympics Comité/Nederlandse Doven Sport Federatie) als overkoepelend orgaan om de internationale belangen van dove sporters te verdedigen (cf. subsidie Deaflympics).

Zowel in Vlaanderen als Nederland daalt het aantal dove (top)sporters zienderogen. Dit hangt samen met de leegloop van de internaten die verbonden zijn aan dovenscholen. Vroeger werd er immers veel meer in groep gesport. De doorstroming van jonge sporters moet dus aangepakt worden. Ook dienden de landelijke federaties te lobbyen bij de overheid om volwaardige voorzieningen te verkrijgen.

Workshop Zorg

In Vlaanderen wordt de zorgverstrekking aan doven onvoldoende ondersteund door de overheid. Dove personen kunnen hier en daar wel terecht met hun verzuchtingen, maar er schort iets aan de structurele uitbouw. Zo is de nood aan laagdrempelige diensten voor

kortdurende psychosociale begeleiding (eerstelijnszorg) veel groter dan het aanbod.

Bestaande initiatieven moeten dringend erkend en gesubsidieerd worden. Bij de tweedelijnszorg is er een vermenging tussen handicapspecifieke en psychische hulpverlening (thuisbegeleidingsdiensten doen beide) en dit omdat de reguliere ambulante psychische hulpverleningsdiensten niet toegankelijk zijn voor doven. Wat de derdelijnszorg betreft, bestaat er in Vlaanderen geen psychiatrische hulpverlening voor dove kinderen; voor volwassen doven bestaat er één organisatie die hierin expertise heeft.

In Nederland is de situatie net omgekeerd : nu kan elke dove met een zorgvraag wel ergens terecht bij een gespecialiseerde eerste-, tweede- of derdelijnsdienst. Die structurele verbetering kwam er toen de overheid wakker schoot na het overlijden van een dove psychiatrische patiënt als gevolg van communicatieproblemen (15 jaar geleden). Binnen twee jaar zal een wet de gemeentes verplichten om zelf de zorgverlening te betalen. Er zijn echter 480 gemeentes, waardoor de centraal uitgebouwde systeem in het gedrang komt en dreigt te versnipperen.

Workshop Jeugd

Vlaanderen stelde de werking van Jong-Fevlado voor, Nederland die van de Jongerencommissie. Een van de stellingen die aan het publiek werden voorgelegd was : 'jongeren zijn minder actief dan vroeger'. Veel dove mensen hebben, al dan niet onterecht, de indruk dat de jeugd zich tam laat meedrijven met de stroom. Er werden immers al zoveel zaken verwezenlijkt (b.v. tolken), dat het lijkt alsof er niets meer is om voor te strijden. Waarom zijn jongeren zo passief? Luiheid? Individualisme? Er zouden grotere samenwerkingsverbanden moeten komen – internationaal, tussen jongeren en ouderen... Ook hier kwam het gesprek op kinderen met een cochleaire implant en werd er gepleit om zoveel mogelijk informatie te verstrekken aan ouders die zo 'n ingreep overwegen. Hier is ook een taak weggelegd voor Jong-Fevlado en de Jongerencommissie.

Workshop Onderwijs

Vlaanderen heeft zeven dovenscholen, maar heel wat leerlingen kiezen ervoor om te integreren in het horende onderwijs. Type 7 van het dovenonderwijs beslaat een erg heterogene groep (ernst van het gehoorverlies, verschillend taalmilieu, allochtone achtergrond (40%!)...) waardoor de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen erg kunnen verschillen. Er is nood aan gedifferentieerd onderwijs, aan individuele behandelingsprogramma 's binnen een ruimdenkende visie. Ook het tweetalige onderwijsmodel moet een plaats krijgen, maar dit kan niet zonder wetenschappelijk onderzoek, didactisch materiaal en samenwerking tussen de verschillende dovenscholen.

In Nederland werd het onderwijslandschap grondig door elkaar geschud na het doorvoeren van een aantal fusies, waardoor doven, slechthorenden en kinderen met ernstige spraak- en taalproblemen o dezelfde school zitten. In 1995 ondertekenden de overheid, de doveninstituten en Dovenschap een overeenkomst waarin staat dat alle scholen tweetalig onderwijs aanbieden (Nederlandse Gebarentaal en gesproken/geschreven Nederlands) en de Nederlandse Gebarentaal erkend wordt. Voorwaarde : een gestandaardiseerde gebarentaal. In 2004 is de Nederlandse gebarentaal nog steeds niet officieel erkend, er werd wel een 'standaardversie' van de NGT ontwikkeld.

Quiz

We schreven het al : de culturele medemens kwam ruimschoots aan zijn trekken op deze tiende Werelddoventag. Zij die een broertje dood hadden aan formele openingsredes en loodzware debatten, konden de speeches en workshops links laten liggen om de nu al legendarische quiz bij te wonen. Er werd gestreden en gevochten voor de eer, maar misschien net nog dat ietsje meer voor de fles Westmalle die tot het prijzenpakket behoorde. In elk geval ging het er bikkelhard aan toe tijdens de 6 vragenrondes die elk een andere categorie besloegen. Zo werd er gepeild naar de kennis van de eigen heimat, waarbij de quizmasters geen enkele instinker schuwden. Deelnemers dienden de voornamen van de Vlaamse en

Nederlandse kroonprinsen af te dreinen, een cijfer te kleven op het aantal provincies van beide landen en te weten wat onze noorderburen in godsnaam bedoelen met ‘beschuit met muisjes’. Een andere categorie was dovencultuur en -geschiedenis. Makkie, zal je denken. Zolang jou niet gevraagd wordt om het aantal aangesloten dovenclubs op te sommen van Fevlado èn Dovenschap, is het niet? Taal dan maar. Maar wat brouw jij in enkele seconden van anagrammen als ‘goerwonen’, ‘koehoren’ en ‘lopperui’? Een geluk dat er nog altijd het deeltje ‘algemene kennis’ overblijft om wat te scoren. Tot ze je vragen wie de eerste president van Amerika was, no doubt. Of welke slimmerd ooit het ‘Paard van Troje’ verzond. Niet getreurd, want het onderdeel ‘eten en drinken’ brengt redding, denk je vast. Maar dan moest je wel weten wat de naam was van een ‘jong, gecastreerd en vetgemest haantje’. Tip : kijk de volgende keer wanneer iemand je ‘een grote kapoen’ noemt toch maar wat beledigd uit de ogen.

Toneel : Vagina Verhalen & De Doodservaring

Op de planken stond het Nederlandse **Handtheater** – of althans een deel ervan – allerlei fraaie synoniemen te verzinnen voor het vrouwelijke geslachtsdeel.

Deze gebarentaalversie van de erg succesvolle *Vaginamonologen*, de *Vagina Verhalen*, kende een groot succes in Nederland en op 25 september werd duidelijk waarom. Een aantal vrouwelijke duo 's (doof – horend) vertelde nu eens ongegeneerd, rauw en onverbloemd, dan weer liefelijk en vertederd over hun geslachtsorgaan ofte doos, gleuf, kut, mossel, muis, muts, poes, pruim, schede of trut - met dank aan Van Dale. Een vagina die genot schenkt of eentje die weerzin opwekt, het Handteater schuwde geen enkele invalshoek en bracht het met een uitgekende choreografie aan handbewegingen. De *Vagina Verhalen* zijn een hiatenproject op zich, want het aantal synoniemen dat over de handen ging was niet te tellen. Het publiek was alvast in zijn nopjes met deze voorstelling, afgaande op het uitzinnige applaus. Volgende keer nog een bordje ‘kinderen niet toegelaten’ aan de deur en dan is iedereen tevreden.

Van ultieme vrouwelijkheid naar testosteron, het is slechts een kleine stap. Sinds ze internationale furore maakten met *Wolf* van Alain Platel, zijn **Kurt & Serge** geen kleine jongens meer. Dat ze in staat zijn om zelf een voorstelling uit de grond te stampen en die ook

te dragen, was nog niet bekend. Met *De Doodservaring* bewees deze Vlaamse tandem dat ze meer zijn dan alleen maar de protégés van een gelauwerde Gentse regisseur en dat ze capaciteiten genoeg hebben om een plaats op het podium te verdienen. Na afloop van hun bezwerende en boeiende optreden – decor : bed en lamp – waren de reacties onverdeeld positief. Het publiek hing aan hun lippen/handen en hongerde naar meer. Kurt & Serge gaven het Vlaamse gebarentaaltheater de oppepper die het nodig had, wij hopen dat *De Doodservaring* slechts een tipje van de sluier was en het startschot van een ongeremd creatief proces. We horen nog van hen.

Open podium

Het hoeven echter niet altijd gevestigde waarden te zijn die in de spots staan. Eerder die dag betraden al enkele creatieve doven het toneel om een staaltje van hun kunnen ten beste te geven. Sketches, gebarenchoreografie of –poëzie : name it en het kwam aan bod tijdens het verrassend verfrissende ‘open podium’. Het was de eerste keer was dat iedereen die er simpelweg zin in had de planken op kon klauteren, maar de reacties van het publiek logen er niet om : zonder twijfel voor herhaling vatbaar. Bedoeling is om dit luikje wat meer structureel uit te bouwen opdat gebarentaalgebruikers volgend jaar massaal een sprint zouden inzetten richting het podium.

Als toemaatje wist de goochelaar Marcelino als vanouds de zaal in te pakken met zijn magische show : iedereen kent hem, niemand krijgt er genoeg van.

Prijsuitreiking

Tussen al de activiteiten door, vonden de organisatoren ook nog een gaatje om twee mensen de hoogte in te prijzen. Elk jaar reikt Dovenschap een prijs uit aan de dove/horende persoon of organisatie die zich de voorbije maanden verdienstelijk heeft gemaakt. Niet te beroerd om toe te geven dat ook de Nederlanders al eens een goed idee lanceren, besloot Fevlado om deze traditie over te nemen. Zo ging die zaterdag een bronzen hand van de dove kunstenaar Jean-Pierre Desmidt naar Helga Stevens; waarom behoeft geen uitleg. Europa 's eerste dove parlementariër is een Vlaming – niet slecht voor een schamel lapje grond als het onze.

Het was al een tour de force om een zitje te bemachtigen als volksvertegenwoordiger, we gaan ervan uit dat dit slechts het begin was van een reeks opzienbarende prestaties. De Vlaamse – en Europese – dovengemeenschap is terecht trots.

Nederland reikte postuum een trofee uit aan de in 2003 overleden Marjan Stuifzand (ex-voorzitter van Dovenschap).

Doorlopend : Kunsttentoonstelling, informatiebeurs en film

Onafgebroken die dag kon je op weg naar de bar - en dit moet zowat de meest drukke verkeersader geweest zijn - even binnenwippen in de patio. Daar toonden Vlaamse en Nederlandse dove kunstenaars in diverse disciplines hun werken. Die tentoonstelling is onderhand een gevestigde waarde sinds het Internationale Dovencultuurfestival in 2001 en gunt de WDD-bezoeker ver van het podiumgeweld even een moment van bezinning en rust.

De informatiebeurs is eveneens een ouwe getrouwe. Deze keer met een nieuw accent, want ook Nederlandse organisaties konden zich inschrijven om hun waren aan te prijzen. Het was erg verfrissend – gezien de erg smalle en doorgang en alsmaar stijgende temperatuur misschien een verkeerde woordkeuze – om eens andere diensten, opleidingen en gezichten te kunnen begroeten, al was die kartonnen Balkenende er wat teveel aan.

Ten slotte belanden we bij de filmvoorstellingen met een doof thema. Een oase van rust voor voorbijgangers die ook eens aan het strijdgewoel wilden ontsnappen of gewoon een leuk en leerrijk intermezzo.

Sport

Ondertussen waagden enkele dappere doven zich elders ten velde aan het betere benenwerk. Want : het is niet omdat de Groot-Nederlandse gedachte hier en daar op bijval kan rekenen, dat er geen ruimte is voor een gezonde dosis rivaliteit tussen beide buurlanden.

En waar komt de competitiegeest beter tot zijn recht dan tussen twee doelpalen? Als verslaggever langs Vlaamse zijde had ik graag gekoketteerd met flitsende scores in ons voordeel, maar de eerlijkheid gebiedt me te vermelden dat de Hollanders ons een poepie

hebben laten ruiken. We werden met **4-2** naar huis gevoetbald, wat enigszins overbodig was omdat we al thuis speelden. Een revanche bij het tafeltennis dan maar? Verdienstelijke poging, maar **4-1** voor het andere kamp. De volleybalscore was iets geruststellender, al nam de Nederlandse ploeg ons ook daar te grazen met **3-2**. De Vlaamse sporters krijgen nu vijf jaar de tijd om zich klaar te stomen voor een herkansing in 2009, wij rekenen op een verpletterende uitslag.

Projectwerking 2004:
Onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap
&
Uitbouw archief van de Vlaamse Dovengemeenschap

project 'Archief van de Vlaamse Dovengemeenschap'

Het voorliggende project wil een bijdrage leveren aan het toegankelijk maken van het historische erfgoed van de Vlaamse dovengemeenschap. Doel is om in samenwerking met mensen, organisaties en instellingen uit het werkveld (v.b. dove personaliteiten, dovenclubs, onderwijsinstellingen voor personen met een auditieve handicap) waardevol archiefmateriaal op te sporen, in kaart te brengen en digitaal te ontsluiten voor het publiek. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de medewerkers aan het project 'Onderzoek naar de geschiedenis van de Vlaamse Dovengemeenschap'.

Het eindobjectief is de creatie van een archief van de Vlaamse Dovengemeenschap. Dit archief dient op een geïntegreerde manier deel uit te maken van het reeds bestaande documentatiecentrum - met in hoofdzaak een boeken-, video- en tijdschriftencollectie - van Fevlado-Diversus. Het uiteindelijke doel van de oprichting van dit archief van de Vlaamse dovengemeenschap is de bewaring van waardevol historisch erfgoed van die gemeenschap en sensibilisering rond dit erfgoed en het verleden van de dovengemeenschap bij het zowel dove als horende publiek.

In het eerste werkingsjaar van het zopas beschreven archiveringsproject stonden twee zaken centraal:

- Het ontwerpen van een geïnformatiseerde archiefdatabank.
- Het beschrijven van diverse archieven met betrekking tot de Vlaamse Dovengemeenschap

Het ontwerpen van een geïnformatiseerde archiefdatabank

De archieven die deel (gaan) uitmaken van het 'Archief van de Vlaamse Dovengemeenschap', zullen worden ontsloten en publiek toegankelijk gesteld worden via een online beschikbare, geïnformatiseerde databank.

Aanvankelijk werd nagegaan of er geen bruikbare reeds ontwikkelde archiveringsystemen voor handen waren die eenvoudigweg konden overgenomen worden, in plaats van een eigen archiefsysteem te ontwerpen. Via de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en

Documentatiewezen (VVBAD) werden contacten gelegd met instellingen die recent digitale archiveringssystemen ontwikkelden die eventueel voor dit project bruikbaar zouden kunnen blijken. Bezoeken aan deze instellingen wezen uit dat de systemen in kwestie ofwel weinig aangepast waren aan de specifieke noden van het archiveringsproject van Fevlado-Diversus, ofwel eenvoudigweg onbetaalbaar waren.

Daarmee bleef als alternatief over om in samenwerking met een informaticus-programmeur een eigen digitaal ontsluitingssysteem uit te werken, precies op maat van het project en financieel haalbaar. Hierbij werd tegelijk besloten om geen geheel nieuw archiveringssysteem te ontwerpen, maar om bij het ontwerpen gebruik te maken van een aantal internationaal aanvaarde standaarden voor elektronische archiefbeschrijving, o.m. de ISAD(G)-norm (General International Standard for Archival Description) voor het archivistisch beschrijven.

Uitgaande van deze standaarden werd een ontsluitingssysteem ontwikkeld waarin de archieven via een meer-niveaubeschrijving worden ontsloten en in hun hiërarchische samenhang worden gerepresenteerd. Binnen dit systeem vormen archieven het hoogste beschrijvingsniveau, bestanddelen het laagste niveau. De mogelijkheid bestaat om in de toekomst ook beschrijvingen op stukniveau te incorporeren.

Naast de archiefcollectie wordt via het zожuist omschreven digitaal ontsluitingssysteem eveneens de bibliotheekcollectie van het al reeds langer bestaande documentatiecentrum van Fevlado-Diversus ontsloten. Daartoe werden aangepaste types beschrijvingsfiches ontworpen. Zo goed als de volledige bibliotheekcollectie (boeken, video's en documentatiemappen) werden reeds ingevoerd.

Via een uitgebreide zoekmachine zal de digitale databank op een gerichte en gebruiksvriendelijke manier door het publiek kunnen worden geconsulteerd. Met het oog op het ontwerpen van deze zoekfunctie werd een hiërarchische trefwoordenlijst opgesteld. Daartoe werd inspiratie gezocht bij de reeds bestaande trefwoordenlijsten van een aantal bibliotheek- en archiefinstellingen met gespecialiseerde collecties inzake de dovenwereld en de dovencultuur. Concreet werd een beroep gedaan op: de 'deaf subject headings' van de universiteitsbibliotheek van Gallaudet University (universiteit voor doven in Washington), de

hiërarchische trefwoordenlijst van het Institut für Deutsche Gebärdensprache und Kommunikation Gehörloser (Universität Hamburg), de trefwoordenlijst van de bibliotheek van het Medisch Pedagogisch Instituut Sint-Gregorius (Gentbrugge/Gent), en het bestaande trefwoordensysteem van het documentatiecentrum van Fevlado-Diversus vzw.

Momenteel werkt de informaticus-programmeur aan het operationaliseren van de zoekmachine, alsook aan het via internet beschikbaar stellen van de archiefdatabank voor het brede publiek.

Het beschrijven van diverse archieven met betrekking tot de Vlaamse Doven-gemeenschap

In de archiefdatabank van Fevlado-Diversus worden twee verschillende types archieven opgenomen:

1. Archieven die bewaard worden in de gebouwen van Fevlado(-Diversus).
2. Archieven die niet bewaard worden bij Fevlado-Diversus.

1. Archieven die bewaard worden in de gebouwen van Fevlado(-Diversus)

Voor wat betreft deze eerste categorie gaat het om archieven die reeds langer in de gebouwen van Fevlado bewaard werden, maar er zich in geheel ongeordende staat bevonden. Deze archieven, die deels basisbronnenmateriaal voor het geschiedenisproject vormen, werden tijdens het eerste projectjaar geordend, beschreven en reeds gedeeltelijk opgenomen in de archiefdatabank. Concreet gaat het om de archieven van de volgende organisaties:

1. Navekados (Nationaal Verbond van Katholieke Doven):

- omvang: circa 5 meter
- periode: 1936 (oprichting) - 1995 (ontbinding)

2. Fenedo (Federatie van Nederlandstalige Dovenverenigingen); naam in 1986 gewijzigd in: Fevlado (Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties):

- omvang: circa 20 meter
- periode: 1976 (oprichting) - heden

3. Cultuur voor Doven; naam in 2004 gewijzigd in: Fevlado-Diversus:

- omvang: circa 15 meter
- periode: 1986 (oprichting) - heden

4. Indogo (Integratie van Doven en Gehoorgestoorden); naam in 2004 gewijzigd in: Fevlado-Passage:

- omvang: circa 5 meter
- periode: 1996 (oprichting) - heden

5. Jong-Fevlado (de jongerenafdeling van Fevlado):

- omvang: circa 2 meter
- periode: 1976 (oprichting) - heden

2. Archieven die niet bewaard worden bij Fevlado-Diversus

Voor wat betreft deze tweede categorie gaat het om archieven die in samenwerking met de twee medewerkers van het geschiedenisproject opgespoord werden. Deze archieven werden reeds gedeeltelijk beschreven en opgenomen in de archiefdatabank. Voor dit type archieven wordt enkel een algemeen overzicht van de bewaarde archiefmaterialen opgenomen in de databank, zonder hierbij in detail te gaan. Het gaat om zowel archieven van dovenclubs en onderwijsinstellingen voor doven, als om archieven van privé-personen. Concreet werden de archieven van de volgende dovenclubs/scholen/privé-personen reeds (al dan niet gedeeltelijk) in kaart gebracht:

1. De Haerne Club (Kortrijk)
2. DovenOntmoetingsCentrum (Destelbergen)
3. Piramime (Turnhout)
4. Helen Keller Club (Zwevegem)
5. Centre Robert Dresse (Luik)
6. KSV Surdac (Gent)
7. Spermalie (Brugge)

8. Sint-Gregorius (deel van het schoolarchief bewaard bij de Broeders van Liefde)(Gent)
9. Sint-Lievenspoortstraat (deel van het schoolarchief bewaard bij de Zusters van Liefde (Gent)
10. privé-archief August Audenaert
11. privé-archief Boudewijn De Roose
12. privé-archief Charles Verheven
13. privé-archief Eddy Eeckhoudt

Tot slot: toekomstperspectieven

Tijdens het tweede werkingsjaar van het archiveringsproject staat het volgende op het programma:

- Het verder invoeren van de voorlopige inventarissen van de archieven van Navekados, Fenedo/Fevlado, Cultuur voor Doven/Diversus, Indogo/Passage en Jong-Fevlado in de elektronische databank.
- Het voortzetten en uitbreiden van de archiefprospectie bij regionale en lokale dovenorganisaties en bij personaliteiten uit de dovengemeenschap.
- Het invoeren van de resultaten van de archiefprospectie in de elektronische databank via algemene archiefoverzichten.
- Het afwerken van het digitale ontsluitingssysteem, met name het publiekelijk toegankelijk maken ervan onder de vorm van een webapplicatie, toegankelijk vanaf de website van Fevlado.
- Het leggen van de nodige contacten met de professionele Vlaamse archiefsector met de bedoeling dit archiveringsproject via netwerking beter in te bedden in het bestaande Vlaamse archieflandschap.

Ook in het tweede projectjaar stonden het traceren van interessant bronnenmateriaal en interviews met dove getuigen centraal.

Schriftelijke bronnen

We kampen met het probleem dat er zo goed als niets geïnventariseerd werd – dit geldt zowel voor particulieren als voor dovenclubs en andere meer ‘geinstitutionaliseerde’ archieven. Uitzoeken welke bronnen al dan niet kunnen bijdragen aan het project is erg tijdrovend.

De bezoeken aan Luik (Centre Robert Dresse) vonden ook dit projectjaar op regelmatige tijdstippen plaats. Het Centre Robert Dresse is een bijzonder rijk gedocumenteerd archief, maar ook hier ontbreekt elke vorm van inventarisatie. Alle verslagen, tijdschriften en briefwisseling werden in Gent doorgenomen, samengevat en zo nodig gekopieerd of ingescand.

We namen ook het archief van Fevlado verder onder handen. Aangezien we worden bijgestaan door een archivaris die Fevlado-Diversus gedurende twee jaar in dienst heeft op basis van projectsubsidie, kregen we interessante documenten over Navekados, de Belgische Konfederatie voor Doven, Fenedo, Nedo en Fevlado op een presenteerblaadje aangereikt. Het archief, waarvan we aanvankelijk dachten dat het slechts een peulschil aan relevante informatie zou bevatten, bleek uiteindelijk uitgebreider dan verwacht. Zo waren er dozen vol bestuursverslagen terug te vinden uit de periode 1936 tot midden jaren '80. Helaas zitten er heel wat hiaten in en zijn bepaalde jaren helemaal niet gedocumenteerd. In samenwerking met de archivaris werden alle bronnen geordend en kregen ze een plaats toebedeeld in een daartoe bestemde ruimte. Ook de mogelijke bewaarplaats van de bronnen die de hiaten zouden kunnen vullen, werd opgespoord en de onderhandelingen ter inzage zijn momenteel lopend.

De briefwisselingen, bestuurs- en congresverslagen, publicaties en artikels werden doorgenomen en samengevat.

Een ander archief dat de revue passeerde, was dat van dovenmaatschappij Madosa, Antwerpen. Ongeordend en chaotisch, maar zeker de moeite waard. We hebben een aantal unieke documenten op de kop kunnen tikken en zijn nog bezig met het doorlezen ervan. Drievierden van dat archief hebben we bekeken, er rest ons nog een laatste bezoek in maart.

Verder brachten we nog bezoeken aan het archief van Spermalie (nieuwe afspraak in 2005), het archief van de Broeders van Liefde (idem) en contacteerden we enkele particulieren die in het bezit zijn van interessante documenten (cf. Audenaert, Verheven, De Roose, Eeckhout enz.). Ook die namen we door.

Begrijpelijkerwijze gaat niet iedereen akkoord om waardevolle stukken in bruikleen te geven. Die documenten consulteren we dan in situ.

Orale bronnen

In 2003 waren we gestart met een aantal één-op-één gesprekken met coryfeeën uit de dovenwereld of doven die destijds geen positie in het bestuur hadden, maar de groei en bloei van hun gemeenschap wel van dichtbij hebben meegemaakt. Om een zo ruim mogelijke radius te bespelen, zorgden we ervoor dat de geïnterviewden afkomstig waren uit verschillende windstreken en een gevarieerde achtergrond hadden (voorzitter dovenclub, bestuurslid Federatie, oud-leerling dovenschool enz.).

Aangezien oudere doven veelal argwanend staan t.o.v. een interview, lanceerden we dit jaar opnieuw een bescheiden reclamecampagne om mensen warm te maken voor het project. Dit deden we door de adjunct-directeur van Fevlado, zelf doof en een zwaargewicht binnen zijn gemeenschap, het project te laten toelichten in gebarentaal. Dit gebeurde op twee manieren : enerzijds sprak hij live de voorzitters van de dovenclubs toe en anderzijds maakten we een opname terwijl hij het project toelichtte en dove mensen opriep hun medewerking te verlenen. Die video werd aan elke voorzitter overhandigd, die de verantwoordelijkheid op zich nam om die onder zijn leden te verspreiden. In bepaalde regio 's wierp dit vruchten af, andere plaatsen zijn nog steeds erg terughoudend. Een nieuw charmeoffensief werd gestart eind 2004 in samenwerking met de archivaris.

Onze dove freelance medewerker overhandigde ons heel wat uren aan videomateriaal. De opgenomen fragmenten dienen allemaal vertaald te worden. Dit is een titanenwerk omdat we, zoals in het vorig verslag al vermeld, voortdurend botsen op ‘oude’ gebaren van verschillende streekvarianten. Onze freelance medewerker springt bij waar hij kan, maar zelfs hij heeft het erg moeilijk om de zaken in een handomdraai om te zetten. In een filmpje van één uur kruipt makkelijk enkele dagen vertaalwerk.

Ook tijdens het tweede projectjaar kozen we ervoor verschillende ‘types’ aan bod te laten komen. Zo praatten we met voorzitters van dovenclubs, met doven die een belangrijke rol speelden in de federatie (b.v. de voorzitter van de BKD) e.d.m., maar evengoed met senioren die in hun club wekelijks een kaartje komen leggen (b.v. Kemados, Limburgia...). Ook interessante horende personen die kunnen bogen op een decennialange carrière in de dovenwereld, lieten we aan het woord. Elke geïnterviewde krijgt uiteraard een vragenlijst op maat gepresenteerd.

Randactiviteiten

- Gedurende het tweede projectjaar kwam de stuurgroep twee keer samen. De onderzoekers lichtten hun vooruitgang toe, gaven een stand van zaken en legden mogelijke problemen voor.
- Voor de nieuwe website werd een voorstelling geschreven van het project.
- Op vraag van de tolkenschool in Gent gaven we in het kader van het vak doven-geschiedenis een lezing over het onderzoek en de eerste bevindingen
- De helft van het onderzoeksteam werd tijdens haar zwangerschapsverlof vervangen door een dove medewerker. Uiteraard is het niet evident om zomaar het roer over te nemen, vandaar dat zijn rol voornamelijk beperkt bleef tot het vertalen van interviews.